
Agata Teutsch

Szkoła Doktorska Nauk Społecznych, Uniwersytet Jagielloński,
fundacja Autonomia

ORCID: 0009-0002-6620-6231

Nowe technologie i generatywna sztuczna inteligencja a płeć – wzrost nierówności i przemocy czy szansa na emancypację?

*Artykuł powstał w ramach projektu nr 2025/57/N/HS6/00877, finansowanego
w ramach środków z Narodowego Centrum Nauki.*

Wprowadzenie

Artykuł ma charakter przeglądowo-analityczno-krytyczny i sytuuje się na przecięciu studiów kulturowych, badań nad mediami cyfrowymi, studiów nad płcią oraz krytycznych analiz technologii. Jego celem jest analiza, w jaki sposób nowe technologie – w szczególności narzędzia oparte na generatywnej sztucznej inteligencji – współtworzą, przekształcają lub reprodukuja relacje władzy związane z płcią, a także czy mogą stanowić przestrzeń emancypacji i cyfrowego oporu wobec przemocy ze względu na płeć. Punktem wyjścia jest pytanie, czy rozwój technologii cyfrowych prowadzi do pogłębiania nierówności i przemocy wobec kobiet, czy też otwiera nowe możliwości sprawczości i mobilizacji.

Analiza obejmuje sześć powiązanych problemów badawczych: status przemocy technologicznie wspomaganej jako zjawiska nowego bądź

strukturalnie zakorzenionego w dotychczasowych formach opresji; porządkowanie terminologii i jej implikacje polityczne; skalę i formy przemocy cyfrowej; ambiwalentny charakter aplikacji bezpieczeństwa w kontekście logiki samonadzoru i kapitalizmu nadzoru; relację między przemocą online i offline; oraz potencjał technologii w działaniach emancypacyjnych, w tym w globalnych mobilizacjach feministycznych.

Artykuł opiera się na krytycznej analizie krajowej i międzynarodowej literatury naukowej, danych wtórnych oraz dokumentów prawnych i raportów renomowanych instytucji międzynarodowych. Zastosowano elementy krytycznej analizy danych i dokumentów oraz interpretację ujęć teoretycznych. Technologie traktowane są nie jako neutralne narzędzia, lecz jako element infrastruktury władzy osadzonej w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych i kulturowych. Takie podejście pozwala uchwycić przemoc cyfrową jako zjawisko systemowe, wpisane w relacje płci, logikę platform cyfrowych i globalne mechanizmy produkcji nierówności.

W ostatniej dekadzie technologie cyfrowe, a zwłaszcza generatywna sztuczna inteligencja (AI), coraz silniej kształtują relacje społeczne, ekonomiczne i kulturowe. Ich wpływ na kwestie płci, władzy i przemocy staje się jednym z kluczowych tematów współczesnych badań feministycznych i studiów nad technologią (Browne, red. 2023; Crawford 2021; Noble 2018). Technologia nie tyle „wynajduje” nową przemoc, ile reprodukuje przemoc istniejącą, zakorzenioną w patriarchalnych relacjach społecznych, jednocześnie rozszerzając skalę i zakres przemocy, którą są zagrożone i której doświadczają kobiety oraz dziewczyny (Spurek 2024). W perspektywie prawnej przemoc wobec kobiet jest przestępstwem i formą łamania praw człowieka. Przemoc ta ma jednocześnie ogromny wpływ na wszystkie sfery życia jednostek, społeczności i państw. W wymiarze indywidualnym wpływa na możliwości korzystania z praw, zasobów, z możliwości edukacji, aktywności zawodowej, publicznej i społecznej kobiet i dziewczyn. W wymiarze społecznym generuje m.in. koszty w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia publicznego, a także ekonomiczne (European Institute for Gender Equality 2021, Grabowska, red. 2025).

Jak rozumieć przemoc wobec kobiet i przemoc ze względu na płeć

Za art. 3 Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (2011) przemoc wobec kobiet rozumie się jako naruszenie praw człowieka i formę dyskryminacji kobiet, oznacza ona wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które powodują lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej

szkody lub cierpienia kobiet, w tym również groźby takich aktów, przymus lub arbitralne pozbawianie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym; przemoc wobec kobiet ze względu na płęć oznacza przemoc skierowaną przeciwko kobiecie, ponieważ jest kobietą, lub która dotyka kobiety w nieproporcjonalnie większym stopniu.

Przemoc wobec kobiet to nie problem indywidualny, tylko systemowy i strukturalny. Źródła tej przemocy to głęboko zakorzenione w naszych podstawach, prawie, edukacji i instytucjach: stereotypy i uprzedzenia płciowe (seksizm i mizoginia), relacje władzy między płciami na przestrzeni wieków (dominacja mężczyzn nad kobietami) oraz nierówności i dyskryminacja kobiet. Kiedy słyszymy o przemocach wobec kobiet, często mamy na myśli przestępstwa, których mężczyźni dopuszczają się wobec kobiet w relacjach interpersonalnych. Jednak destrukcyjna siła przemocy wobec kobiet jako przemocy ze względu na płęć polega na tym, że jest ona wpisana w systemy prawne, kulturowe, religijne oraz instytucjonalne, które przyzwalają na nią i utrudniają jej skuteczne przeciwdziałanie lub dochodzenie sprawiedliwości (Rada Europy 2011).

Nowa czy stara przemoc?

Przemoc w użyciu nowych technologii jest przemocą ze względu na płęć i przemocą wobec kobiet – dotyczy kobiety częściej niż mężczyzn, w inny sposób i niesie za sobą poważne konsekwencje. Jak podkreślają badaczki, mamy do czynienia raczej z nowymi *narzędziami* starych struktur opresji (m.in. Spurek 2024: 7). Przemoc z użyciem nowych technologii, sztucznej inteligencji i Internetu to nowa twarz starego problemu. Nowe technologie umożliwiają zwielokrotnienie i rozszerzenie zakresu przemocy wobec kobiet jako przemocy ze względu na płęć. Przestrzenie cyfrowe wzmacniają i nasilają systemowe strukturalne nierówności płciowe, a także szkodliwe wzorce męskości, które są siłą napędową wszelkich form przemocy wobec kobiet (European Women's Lobby 2024, United Nations 2024).

Z najnowszych badań wynika, że przemoc wobec kobiet wspomagana technologicznie gwałtownie rośnie w ostatnich latach, stwarzając poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa i dobrobytu kobiet i dziewcząt na całym świecie.

Według raportu FRA z 2023 roku koncentrującego się na nienawiści online w postach w mediach społecznościowych kobiety spotykają się z większym nękaniami online niż jakiegokolwiek inne badane grupy (osoby pochodzenia afrykańskiego, Żydzi i mniejszość romska) (European Women's Lobby 2024: 10). Według danych Working Halt Online Abuse między 2000 a 2013 r. kobiety były ofiarami 70% udokumentowanych przypadków nękania w Internecie.

Wiele wskazuje na to, że im młodsze kobiety i dziewczęta, tym więcej przemocy w Internecie doświadczają. Według badań FRA 7% dorosłych kobiet w UE doświadczyło molestowania online w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Jednocześnie z danych wynika, że kiedy jednak pada pytanie o różne formy przemocy z użyciem nowych technologii, to skala waha się między 16 a 58% (United Nations 2024: 1).

Na poziomie krajowym, w Niemczech, Francji i Hiszpanii ponad połowa (53%) kobiet w wieku 18–34 lat padła ofiarą nadużyć wynikających z posługiwania się wizerunkiem w sieci. Spośród kobiet, które padły ofiarą, 82% zgłosiło, że czuje się mniej bezpiecznie, a niektóre chcą całkowicie wycofać się z przestrzeni internetowych. We Francji ponad 4 na 10 osób twierdzi, że padło ofiarą cybernękania (European Women's Lobby 2024: 9).

Zgodnie z badaniami Amnesty International w Polsce w grupie młodych kobiet 18–24 lata aż 17,8% doświadczyło cyberprzemocy (Amnesty International Polska 2023). Z kolei badania Światowej Organizacji Zdrowia obejmujące młodzież w Europie wskazują, że w Polsce cyberprzemocy doświadczyło 28% dziewcząt w wieku 13 lat (Health Behaviour in School-aged Children Study 2023). Jak z kolei wynika z badania *Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce 2023* Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, prowadzonego na reprezentatywnej próbie nastolatków w wieku 11–17 lat, 34% dziewcząt doświadczyło przemocy seksualnej bez kontaktu fizycznego; 18% dziewczyn doświadczyło seksualnej przemocy słownej i niechcianego sekstingu (w porównaniu z 5% chłopców); 14% dziewcząt doświadczyło *groomingu* – uwodzenia w Internecie (w porównaniu z 5% chłopców) (Makaruk i in. 2023).

Już w 2017 roku w pracy *Misogyny Online* Emma Jane zauważyła kobiety obecne publicznie – polityczki, dziennikarki, naukowczynie, aktywistki, w tym osoby LGBTQ+ – są najbardziej narażone na ataki, w tym zorganizowane (Jane 2017). Z badań opublikowanych w 2023 roku przez UNESCO wynika, że aż 73% dziennikarek doświadczyło przemocy online (nękanie, groźby przemocy seksualnej, w tym gwałtu i przemocy fizycznej, groźby śmierci) (UNESCO 2021).

Terminologia i formy przemocy wobec kobiet i przemocy ze względu na płeć z użyciem nowych technologii

Potoczny termin „cyberprzemoc” może sugerować, że mamy do czynienia z jakąś nową przemocą. Faktycznie istnieją takie formy przemocy, które są specyficzne dla sfery Internetu (*trolling*, *revenge porn*, *deepfake porn* czy *stalking* cyfrowy). Jednak coraz częściej w literaturze przedmiotu można spotkać określenie: „przemoc wobec kobiet w Internecie” (podkreślające,

że Internet jest tylko jedną z przestrzeni, w której dochodzi do przemocy wobec kobiet). Przykładami są m.in. szerzenie nienawiści do kobiet, groźby przemocy, w tym gwałtu i śmierci (charakterystyczne, ale nieograniczające się do tzw. manosfery). Obecne jest także szersze pojęcie: „przemoc wobec kobiet wspierana przez nowe technologie, w tym Internet i sztuczną inteligencję”.

To ostatnie pojęcie jest najszerze i obejmuje wszystkie formy przemocy, w których technologia jest narzędziem kontroli, zastraszania lub krzywdzenia, zarówno online, jak i offline. Według definicji UN WOMEN „przemoc wobec kobiet i dziewcząt wspomagana technologią” (*technology facilitated violence against women and girls* – TF VAWG) i przemoc ze względu na płęć wspomagana technologią (*technology facilitated gender based violence* – TF GBV) to „każdy czyn popełniony, wspomagany, zbrutalizowany lub wzmocniony za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych lub innych narzędzi cyfrowych, który powoduje lub może spowodować szkodę fizyczną, seksualną, psychologiczną, społeczną, polityczną lub ekonomiczną lub inne naruszenia praw i wolności”. Przykłady przemocy wobec kobiet wspieranych technologią w relacjach interpersonalnych to m.in. instalowanie aplikacji szpiegujących na telefonie partnerki/żony (*spyware*); śledzenie przez GPS; kontrola/blokowanie dostępu do kont bankowych lub mediów społecznościowych; groźby publikacji intymnych materiałów. Ta przemoc często jest stosowana równolegle do przemocy fizycznej, seksualnej, ekonomicznej (United Nations 2024: 9).

Ale przemoc wobec kobiet wspomagana technologią ma też swój wymiar systemowy. TFVAW jest nie tylko indywidualnym aktem przemocy – opiera się na strukturach społecznych, technologicznych i ekonomicznych, które utrwalają nierówności płci. Mizoginistyczne mechanizmy platform cyfrowych (algorytmy premiujące szerzenie nienawiści do kobiet i wzmocniające stereotypy płciowe, brak moderacji lub moderacja dyskryminująca kobiety, model biznesowy oparty na klikalności), brak edukacji medialnej uwzględniającej perspektywę *gender* i brak odpowiednich regulacji prawnych sprzyjają eskalacji przemocy wobec kobiet, co Amnesty International nazwało „przemocą napędzaną algorytmem”. Patriarchalne normy wbudowane w technologie wzmacniają strukturalne zagrożenia bezpieczeństwa dziewczyn i kobiet oraz zaburzenie rozwoju chłopców i młodych mężczyzn przez karmienie ich mizoginistycznymi treściami.

Przykładowo, jak wykazały badania *Safer scrolling* opublikowane w 2024 roku, przeprowadzone we współpracy University College of London, Uniwersytetu w Kent i Stowarzyszenia Liderów Szkół i Uczelni (ASCL), algorytmy TikToka prowadzą do czterokrotnego wzrostu ilości treści mizoginistycznych na stronach „dla Ciebie” w ciągu zaledwie pięciu dni. Zespół badaczek i badaczy założył na TikToku konta odpowiadające „czterem archetypom nastoletnich chłopców” z odrębnymi zainteresowaniami typowymi

dla tych archetypów (na przykład wokół męskości, samodoskonalenia lub samotności). Następnie zespół badawczy przez siedem dni oglądał filmy, które TikTok zasugerował na stronie „dla ciebie”. Początkowa sugerowana treść była zgodna z deklarowanymi zainteresowaniami każdego archetypu. Jednak z upływem czasu coraz bardziej koncentrowała się na gniewie skierowanym przeciwko kobietom. Po pięciu dniach algorytm TikToka prezentował cztery razy więcej filmów z mizoginistycznymi treściami, takimi jak uprzedmiotowienie, molestowanie seksualne lub dyskredytowanie kobiet (wzrost z 13% podsyłanych filmów do 56%) (Regehr 2024: 17).

Coraz większym zagrożeniem są cyfrowe fałszerstwa seksualne oraz niekonsensualne pornograficzne *deepfake*'i – prawie wyłącznie uderzające one w dziewczyny i kobiety (Huijstee i in. 2021: 24). Szacuje się, że 90–95% wszystkich materiałów typu *deepfake* przedstawia nagość lub czynności o charakterze seksualnym i zdecydowana większość tych *deepfake*ów (90%) dotyczy kobiet (European Women's Lobby 2024: 7).

Osobnym obszarem badań jest przemoc wobec dziewczyn i kobiet, do której dochodzi w świecie gier online. Wskazują one m.in., że przemoc wobec dziewczyn i kobiet w środowisku graczy online ma charakter zarówno powszechny, jak i systemowy. Przykładowo, w jednym z badań aż 63,3% kobiet grających online zadeklarowało doświadczenie prześladowania ze względu na płeć (*harassment*) w trakcie gry (Lee 2023). Zauważono także, że środowiska gier online często reprodukuja dominującą męską kulturę, w której seksizm oraz agresja werbalna są normalizowane i traktowane jako „część gry” (Crothers i in. 2024). Istnieją także dowody na to, że kobiety graczy częściej niż mężczyźni dostosowują swoje zachowania w celu zminimalizowania ryzyka ataków w sieci (np. ukrywają swoją płeć lub używają neutralnego pseudonimu) (Totilo, Farokhmanesh 2021).

Aplikacje bezpieczeństwa – emancypacja czy pogłębiona przemoc i kontrola?

W kontekście bezpieczeństwa i feministycznych krytyk technologii interesujące są badania Marianne Hofbauer dotyczące tzw. aplikacji bezpieczeństwa takich jak: bSafe i I'm Safe. Ich analiza pokazuje, że obietnica bezpieczeństwa często okazuje się iluzoryczna. Aplikacje te po pierwsze wzmacniają obraz kobiety ofiary zamiast analizować strukturalne źródła przemocy. Ich marketing opiera się na retoryce indywidualnej odpowiedzialności, która przerzuca ciężar dbania o bezpieczeństwo na użytkowniczkę, odciągając uwagę od konieczności systemowych zmian, w tym budowania braku tolerancji dla męskiej przemocy i dekonstrukcji toksycznej męskości. Jednocześnie aplikacje te działają w logice kapitalizmu nadzoru: gromadzą dane, śledzą zachowania

i komercjalizują lęk, czyniąc bezpieczeństwo produktem rynkowym. Normalizują tym samym kulturę samonadзору i wzajemnej obserwacji, zachęcając kobiety do ciągłego monitorowania swojej lokalizacji i potencjalnych zagrożeń. W efekcie, mimo deklarowanej ochrony, technologie te paradoksalnie utrwalają poczucie niepewności i wzmacniają patriarchalne struktury, które obciążają kobiety odpowiedzialnością za własne bezpieczeństwo (Hofbauer 2022: 76). Jak zauważa Shoshana Zuboff (2019) w *The Age of Surveillance Capitalism*, technologie nadzoru pod pozorem ochrony wytwarzają nowe formy kontroli i komodyfikacji ciała.

Kim są sprawcy przemocy wobec kobiet wspomaganej technologiami?

Przemoc wobec kobiet wspomagana nowymi technologiami formalnie może być popełniana zarówno przez mężczyzn, jak i kobiety. Jednak w większości przypadków kobiety są zwykle atakowane przez mężczyzn, którzy mogą być im nieznani lub znani (Posetti i in. 2020: 7). Z badań wynika, że zdecydowana większość sprawców wykorzystywania seksualnego opartego na wizerunku to mężczyźni (Henry 2020). Sprawca może być jeden lub wielu. Biorąc pod uwagę fakt, że technologia umożliwia łatwe i szybkie rozpowszechnianie szkodliwych treści, należy zwrócić uwagę na konieczność identyfikowania zarówno głównych, jak i wtórnych sprawców – jedna osoba może udostępnić intymne zdjęcie bez zgody (sprawca pierwotny), które może być następnie oglądane i udostępniane przez wielu użytkowników (sprawcy wtórni) (United Nations 2023: 5).

Czy przemoc w sieci ma wpływ na rzeczywistość offline

Cyberprzemoc nie jest alternatywą dla przemocy fizycznej – przeciwnie, zwiększa jej ryzyko (Rada Europy 2024; United Nations 2024). W wielu przypadkach nękanie online stanowi preludium do przemocy offline: *cyberstalking* często prowadzi do realnego śledzenia, a kampanie nienawiści w mediach społecznościowych zwiększają poczucie zagrożenia kobiet w przestrzeni publicznej. Przykładem są przypadki aktywistek ekologicznych i feministycznych, takich jak Greta Thunberg czy Marta Lempart, które doświadczały cybernękania i groźb, które wyszły poza sieć.

Także z cytowanego już badania *Safer scrolling* wynika, że mizoginiistyczna nienawiść do kobiet przeniosła się z ekranów do szkół, zakorzeniając się w głównym nurcie kultury młodzieżowej. Konsumpcja online wpływa na zachowania ludzi w trybie offline.

Podobnie raporty UN Women z 2025 roku i Georgetown Institute for Women, Peace and Security z 2024 wskazują na zasięg daleko wykraczający poza Internet, wyrażający się np. w tzw. *gendered chilling effect* (upłciowiony efekt mrozący), skutkującym ograniczeniem udziału kobiet w debacie publicznej i polityce. Badania pokazują, że ponad 30% kobiet, które doświadczyły przemocy w internecie, zmieniało swoje zachowania offline – ograniczały wypowiedzi publiczne lub rezygnowały z pracy.

Raport Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Kobiet i Dziewcząt z 2024 r. identyfikuje trzy aktualne wyzwania: rosnący *backlash* wobec praw kobiet, szybki wzrost zbudowanej na stereotypach i uprzedzeniach sztucznej inteligencji i ekspansja manosfery – ekosystemu mizoginistycznych treści, który przenika do kultury głównego nurtu, kształtując postawy społeczne wobec kobiet i podsycając przemoc (United Nations 2024: 9).

Cyberprzemoc wobec kobiet i przemoc wspomagana nowymi technologiami ma pewne cechy, które sprawiają, że jest szczególnie niebezpieczna. Ma szeroki zasięg, transmisję i szybkość, które utrudniają kontrolę rodzaju informacji rozpowszechnianych za pośrednictwem środków cyfrowych. Zwiększona anonimowość oferowana przez przestrzeń cyfrową i wirtualną pozwala użytkownikom zachowywać się bezkarnie. Trudno ją wyeliminować.

Emancypacyjny potencjał nowych technologii?

Zakres niniejszego artykułu nie pozwala na kompleksowe ujęcie tematyki wzmacniania przez algorytmy i AI istniejących nierówności skutkujących m.in. systemową dyskryminacją w rekrutacji, nadzorze czy kontroli granicznej, a także unieważnianiem i wykluczaniem doświadczeń oraz interesów kobiet na poziomie budowania nowych narzędzi. Istnieją badania, które wręcz wskazują, że narzędzia AI używane do moderacji treści często nie chronią kobiet, lecz je cenzurują i wtórnie wiktyimizują, błędnie klasyfikując ich relacje o przemocy jako „treści nieodpowiednie” (West i in 2019). Nie można jednak pomijać emancypacyjnych aspektów nowych technologii. Internet umożliwił powstanie globalnych ruchów feministycznych takich jak #MeToo czy #NiUnaMenos, które dzięki mediom społecznościowym stały się formą cyfrowego oporu przeciwko przemocy.

Zamiast odrzucać technologię, część feministycznych badaczek postuluje odzyskanie nowych technologii. Safiya Noble w *Algorithms of Oppression* wskazuje, że alternatywą dla algorytmicznego seksizmu jest inkluzywne projektowanie systemów AI: transparentne dane, różnorodne zespoły projektowe i etyczne audyty. Inicjatywy takie jak AI4ALL, Women in AI czy Feminist Internet tworzą ramy dla „feministycznej sztucznej inteligencji” – technologii zorientowanej na dobro wspólne, równość i sprawiedliwość społeczną.

Badania wskazują, że systemy wykorzystujące sztuczną inteligencję potrafią wspierać walkę z przemocą i nierównością, ale tylko wtedy, gdy są projektowane inkluzywnie (współtworzone z grupami najbardziej narażonymi na przemoc), audytowane i osadzone w silnych ramach prawnych (konieczne jest m.in. skuteczne pociągnięcie firm z branży mediów społecznościowych do odpowiedzialności i wywieranie na nich presji, aby zaradziły szkodom spowodowanym przez ich algorytmy i priorytetowo potraktowały dobrobyt ludzi ponad zysk). Zarówno dziewczyny oraz kobiety, jak i młodzi mężczyźni oraz chłopcy muszą być chronieni przed treściami promującymi toksyczną męskość i nienawiść do kobiet (Regehr 2024: 5).

Przykłady wykorzystania generatywnej sztucznej inteligencji do walki z przemocą

Według autorów i autorek artykułu *Leveraging advanced NLP techniques and data augmentation to enhance online misogyny detection* nowoczesne modele przetwarzania języka, które nie tylko wyszukują i porównują pojedyncze słowa, ale potrafią „zrozumieć” kontekst i sens wypowiedzi mogą automatycznie wykrywać mizoginię, groźby i nękanie w sieci, wspierając moderację i dokumentowanie dowodów dla organów ścigania; najnowsze prace opisują dobre wyniki w wykrywaniu treści antykobiecej, przy zastrzeżeniach dotyczących błędów i uprzedzeń w danych (Mohasseb i in. 2025). Narzędzia AI mogą także wspomagać mapowanie i analizę skali przemocy, co rekomendują m.in. programy ONZ ukierunkowane na poprawę jakości danych o przemocy wspomaganej technologią (UN Women 2023). Także prawo unijne tworzy dziś zachęty i obowiązki: unijna dyrektywa w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej wprost penalizuje wybrane formy cyberprzemocy (np. *cyberstalking*, nieuprawnione rozpowszechnianie treści intymnych), a więc umożliwia budowę narzędzi zgodnych z prawem, służących szybszemu zgłaszaniu, usuwaniu treści i ściganiu sprawców (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski 2024).

Rekomendacje dotyczące ograniczenia przemocy wobec kobiet z użyciem nowych technologii

Organizacje międzynarodowe, badaczki oraz instytucje zajmujące się prawami kobiet podkreślają, że przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet w środowisku cyfrowym wymaga zintegrowanego podejścia łączącego regulacje technologiczne, edukację równościową i medialną oraz systemową pracę z chłopcami i mężczyznami. UN Women i Grupa Ekspertów ds. Przeciwdziałania Przemocy

wobec Kobiet i Przemocy Domowej (ciało monitorujące wykonanie Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej) rekomendują przede wszystkim włączenie wymiaru cyfrowego do wszystkich polityk antyprzemocowych, testowanie technologii pod kątem skutków dla kobiet, a także uwzględnianie ekspertek ds. praw kobiet w procesach projektowania i oceny narzędzi cyfrowych (United Nations 2024: 7). Raport European Women's Lobby wskazuje dodatkowo na konieczność uznania cyberprzemocy jako formy przemocy ze względu na płeć oraz zapewnienia jej jednolitych definicji prawnych w całej UE. Jak od wielu lat podkreślają badaczki i aktywistki, a także instytucje międzynarodowe i rządy, przemoc wobec kobiet nie jest nieunikniona. Wskazuje się na konieczność podejmowania działań w zakresie prewencji pierwotnej/profilaktyki, czyli podejść i działań, których celem jest zapobieganie przemocy, zanim ona wystąpi, tak by do niej nie dopuścić (Teutsch 2026). European Women's Lobby podkreśla, że profilaktyka przemocy wspomaganej technologicznie musi obejmować obowiązkową edukację równościową, cyfrową i antydyskryminacyjną w szkołach, a także rozwijanie programów dla chłopców i młodych mężczyzn, które rozbrajają normy toksycznej męskości, uczą odpowiedzialności cyfrowej i reagowania na przemoc rówieśniczą. Badania potwierdzają, że edukacja medialna uwzględniająca perspektywę płci zwiększa odporność młodych osób na seksistowskie narracje, mowę nienawiści i przemoc seksualną online (Center for Information Resilience 2024), a interwencje cyfrowe (kampanie, platformy edukacyjne) są skuteczne tylko wtedy, gdy osadzone są w szerszych zmianach społecznych i szkolnych. Eksperci zwracają uwagę, że polityki prewencji muszą obejmować również sektor technologiczny – zobowiązywać platformy do przejrzystości algorytmicznej, monitorowania wpływu moderacji na marginalizowane grupy oraz wprowadzania mechanizmów ochronnych zaprojektowanych z uwzględnieniem specyficznych doświadczeń kobiet i dziewcząt (United Nations 2024: 12).

Wnioski

Analiza relacji między nowymi technologiami, w tym generatywną sztuczną inteligencją, a płcią prowadzi do wniosku, że technologie te nie są ani neutralne, ani autonomiczne wobec porządku społecznego. W przeważającej mierze reprodukuja one istniejące nierówności płciowe, wzmacniając strukturalną przemoc wobec kobiet i dziewcząt, zarówno w wymiarze interpersonalnym, jak i systemowym. Przemoc wspomagana technologią nie stanowi jakościowo „nowego” zjawiska, lecz jest kolejną odsłoną utrwalonych patriarchalnych relacji władzy, których zasięg i intensywność zostały zwielokrotnione przez skalę, szybkość i algorytmiczne logiki platform cyfrowych.

Jednocześnie dostrzegany jest potencjał emancypacyjny nowych technologii, lecz nie jest immanentną cechą rozwoju technicznego. Może on zostać uruchomiony wyłącznie w warunkach spełnienia określonych przesłanek: inkluzywnego projektowania systemów wykorzystujących sztuczną inteligencję, skutecznych regulacji prawnych, odpowiedzialności platform cyfrowych oraz systemowej edukacji równościowej i medialnej. Bez tych ram technologie – w tym narzędzia bezpieczeństwa czy systemy moderacji treści – częściej wzmacniają kontrolę, nadzór i wtórną wiktymizację kobiet, niż realnie zwiększają ich bezpieczeństwo.

Odpowiadając na pytanie zawarte w tytule, należy zatem stwierdzić, że nowe technologie i generatywna sztuczna inteligencja obecnie częściej sprzyjają pogłębianiu nierówności i przemocy ze względu na płęć niż emancypacji. Jednocześnie pozostają polem politycznego i społecznego sporu, w którym możliwe jest ich odzyskiwanie jako narzędzi równości, pod warunkiem podporządkowania rozwoju technologicznego zasadom praw człowieka, sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialności.

Bibliografia

- Amnesty International Polska. 2023. Badania: prawie co piąta młoda dziewczyna doświadczyła cyberprzemocy. <https://www.amnesty.org.pl/badania-prawie-co-piata-młoda-dziewczyna-doswiadczyła-cyberprzemocy/> (dostęp: 26.02.2026).
- Bækgaard Karen. 2024. Technology-Facilitated Gender-Based Violence: An Emerging Issue in Women, Peace and Security. Georgetown Institute for Women, Peace and Security. <https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2025/11/GIWPS-TFGBV-Report-2025.pdf> (dostęp: 26.02.2026).
- Browne Jude (red.). 2023. Feminist AI: Critical Perspectives on Algorithms, Data, and Intelligent Machines. Oxford. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192889898.001.0001> (dostęp: 26.02.2026).
- Centre for Information Resilience. 2024. Recommendations: Combating Technology-Facilitated Gender-Based Violence in Ethiopia. <https://www.info-res.org/app/uploads/2024/11/Recommendations-English.pdf> (dostęp: 26.02.2026).
- Chemaly Soraya. 2016. What Gender Stereotypes and Sexism Have to Do with Algorithms and Robots. Huffington Post. https://www.huffpost.com/entry/what-gender-stereotypes-and-sexism-have-to-do-with-algorithms-and-robots_b_7880906 (dostęp: 26.02.2026).
- Crawford Kate. 2021. Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence. Yale University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1ghv45t> (dostęp: 26.02.2026).
- Crothers Hannah, Scott-Brown Katherine C., Cunningham Sally J. 2024. „It’s Just Not Safe’: Gender-Based Harassment and Toxicity Experiences of Women in Esports”. Games and Culture nr 21(4). <https://doi.org/10.1177/15554120241273358> (dostęp: 26.02.2026).

- European Institute for Gender Equality. 2021. The Costs of Gender-Based Violence in the European Union. Luxembourg. <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/costs-gender-based-violence-european-union> (dostęp: 26.02.2026).
- European Women's Lobby. 2024. Report on Cyber Violence Against Women: Policy Overview and Recommendations. Brussels. <https://womenlobby.org/new-publication-report-on-cyber-violence-against-women> (dostęp: 26.02.2026).
- Grabowska Izabela (red.). 2025. (Nie)widzialne koszty przemocy domowej w Polsce. Warszawa. https://www.niebieskalinia.pl/_userfiles/uploads/niewidzialne_koszty_przemocy_akceptOK.pdf (dostęp: 26.02.2026).
- Health Behaviour in School-aged Children Study. 2023. Data Browser: Findings from the 2021/22 International HBSC Survey. <https://data-browser.hbsc.org> (dostęp: 19.11.2025).
- Henry Nicola, McGlynn Clare, Flynn Asher, Johnson Kelly, Powell Anastasia, Scott Adrian J. 2020. Image-Based Sexual Abuse: A Study on the Causes and Consequences of Non-Consensual Nude or Sexual Imagery. London-New York.
- Hofbauer Maria. 2022. "Never Walk Alone": Personal Safety Apps and the Commodification of Women's Safety under Surveillance Capitalism. Praca magisterska. Maastricht University. <https://phaidra.univie.ac.at/detail/o:2102988> (dostęp: 26.02.2026).
- Huijstee van Marijn, Boheemen van Piet, Das Doyel, Nierling Linda, Jahnel Jessica, Karaboga Meltem, Fatun Misun. 2021. Tackling Deepfakes in European Policy. Brussels. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf) (dostęp: 26.02.2026).
- Jane Emma A. 2017. Misogyny Online: A Short (and Brutish) History. London. <https://doi.org/10.4135/9781473916029> (dostęp: 26.02.2026).
- Lee Kimberly. 2023. Women's Experience of Online Harassment in the Gaming Community. Gender Justice Project. <https://genderjusticeproject.org/media-and-entertainment/2023/10/3/womens-experience-of-online-harassment-in-the-gaming-community> (dostęp: 26.02.2026).
- Makaruk Katarzyna, Drabarek Katarzyna, Popyk Aneta, Wójcik Szymon. 2023. Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce 2023. Warszawa. https://fdds.pl/_Resources/Persistent/4/0/d/e/40de383c074981a2c2061800f8a565d2f4d53b55/Raport%20Diagnoza%20Przemocy%20wobec%20Dzieci%202023.pdf (dostęp: 26.02.2026).
- Mohasseb Ahmed, Amer Eman, Chiroma Francisca, Tranchese Alessandra. 2025. Leveraging Advanced NLP Techniques and Data Augmentation to Enhance Online Misogyny Detection. Applied Sciences nr 15(2). <https://doi.org/10.3390/app15020856> (dostęp: 26.02.2026).
- Noble Safiya Umoja. 2018. Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism. New York. <https://research-1ebsco-lcom-10ufpi5b705f7.hps.bj.uj.edu.pl/linkprocessor/plink?id=c9c864f4-dfbc-3398-8d5b-2add68f92ede> (dostęp: 11.05.2026).
- Posetti Julie, Aboulez Nermine, Bontcheva Kalina, Harrison Jackie, Waisbord Silvio. 2020. Online Violence against Women Journalists: A Global Snapshot

- of Incidence and Impacts. Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136> (dostęp: 26.02.2026).
- Posetti Julie, Hellmueller Lea, Williams Kaylee, Renaud Pauline, Aboulez Nermine, Shabbir Nabeelah. 2025. Tipping Point: The Chilling Escalation of Violence Against Women in the Public Sphere in the Age of AI. UN Women. [tipping-point-the-chilling-escalation-of-violence-against-women-in-the-public-sphere-in-the-age-of-ai-en.pdf](https://www.unwomen.org/-/media/asset-library/un-women/publications/2025/tipping-point-the-chilling-escalation-of-violence-against-women-in-the-public-sphere-in-the-age-of-ai-en.pdf) (dostęp 11.05.2026).
- Rada Europy. b.d. Cyberviolence. <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence> (dostęp: 26.02.2026).
- Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski. 2024. Dyrektywa 2024/1385 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1385 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (OJ L 2024/1385). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401385 (dostęp: 26.02.2026).
- Regehr Kaitlyn, Shaughnessy Caitlin, Zhao Minzhu i Shaughnessy Nicola. 2024. Safer Scrolling: How Algorithms Popularise and Gamify Online Hate and Misogyny for Young People. Leicester: Association of School and College Leaders (ASCL). <https://www.ascl.org.uk/ASCL/media/ASCL/Help%20and%20advice/Inclusion/Safer-scrolling.pdf> (dostęp: 11.05.2026).
- Regehr Kaitlynn. 2024. Social Media Algorithms Amplify Misogynistic Content to Teens. University College London. <https://www.ucl.ac.uk/news/2024/feb/social-media-algorithms-amplify-misogynistic-content-teens> (dostęp: 26.02.2026).
- Spurek Sylwia. 2024. Cyberprzemoc wobec kobiet. Nowa twarz starego problemu. W: Cyberprzemoc wobec kobiet w Polsce. Warszawa. <https://www.feminist-institute.eu/wp-content/uploads/2024/09/raport-cyberprzemoc-EFI.pdf> (dostęp: 26.02.2026).
- Teutsch Agata. 2026. Zapobieganie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej – należyta staranność i pozytywne zobowiązania Państw – Stron Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. W: *Znaczenie Rady Europy w Wielopłaszczyznowym systemie ochrony praw człowieka w Europie*. Jaskiernia Jerzy. Spryszak Kamil (red.). Toruń. 633–647.
- Totilo Stephen, Farokhmanesh Megan. 2021. Women Hide Who They Are When They Game Online. Axios. <https://www.axios.com/2021/05/21/women-video-games-online-harassment> (dostęp: 26.02.2026).
- UN Women. 2023. The State of Evidence and Data Collection on Technology-Facilitated Violence against Women. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-04/Brief-The-state-of-evidence-and-data-collection-on-technology-facilitated-violence-against-women-en.pdf> (dostęp: 26.02.2026).
- UNESCO. 2021. #JournalistsToo: 73% of Women Journalists Participating in UNESCO/ICFJ Survey Have Experienced Online Violence. <https://www.unesco.org/en/articles/journalisttoo-73-women-journalists-participating-unesco/icfj-survey-have-experienced-online> (dostęp: 26.02.2026).
- United Nations. 2023. Technology-Facilitated Violence against Women: Towards a Common Definition. New York. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/>

- publications/2023/03/expert-group-meeting-report-technology-facilitated-violence-against-women (dostęp: 26.02.2026).
- United Nations. 2024. Intensification of Efforts to Eliminate All Forms of Violence against Women and Girls: Technology-Facilitated Violence against Women and Girls (A/79/500). New York. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-10/a-79-500-sg-report-ending-violence-against-women-and-girls-2024-infographic-and-recommendations-en.pdf> (dostęp: 26.02.2026).
- United Nations. 2025. Repository of UN Women's Work on Technology-Facilitated Violence against Women and Girls. New York. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-03/repository-of-un-womens-work-on-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls-en.pdf> (dostęp: 26.02.2026).
- van Huijstee Marijn, van Boheemen Piet, Das Doyel, Nierling Linda, Jahnelt Jessica, Karaboga Meltem, Fatun Misun. 2021. Tackling Deepfakes in European Policy. Brussels. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf) (dostęp: 26.02.2026).
- West Sarah M., Whittaker Meredith, Crawford Kate. 2019. Discriminating Systems: Gender, Race and Power in AI. AI Now Institute. <https://ainowinstitute.org/publication/discriminating-systems-gender-race-and-power-in-ai-2> (dostęp: 26.02.2026).
- Zuboff Shoshana. 2019. The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. New York.

Streszczenie

Artykuł analizuje wpływ nowych technologii i generatywnej sztucznej inteligencji na przemoc wobec kobiet i nierówności płciowe. Autorka pokazuje, że technologie cyfrowe najczęściej reprodukują istniejące struktury patriarchalne, wzmacniając przemoc wobec kobiet. Jednocześnie wskazuje na warunkowy potencjał emancypacyjny technologii, możliwy wyłącznie w sytuacji wynikającego z prawa i realnego wpływu kobiet i innych osób doświadczających dyskryminacji i przemocy o charakterze systemowym, redukcji dyskryminacji ze względu na płeć we wszystkich innych obszarach, stałym monitorowaniu tendencji, włączającego projektowania oraz systemowej edukacji równościowej i antyprzemocowej.

New technologies and artificial generative intelligence and gender – increasing inequality and violence or a chance for emancipation?

Abstract

This article analyzes the impact of new technologies and generative artificial intelligence on violence against women and gender inequality. The author demonstrates that digital technologies often reproduce existing patriarchal structures, reinforcing violence against women. At the same time, she points to the conditional emancipatory potential of technology, which is only possible when women and others experiencing systemic discrimination and violence are legally empowered and effectively impacted, gender discrimination is reduced in all other areas, trends are constantly monitored, inclusive design is implemented, and systemic equality and anti-violence education is implemented.

Słowa kluczowe: przemoc ze względu na płeć; przemoc wspomagana technologią; algorytmiczna władza; generatywna sztuczna inteligencja a nierówności płciowe; cyfrowe upłciowione struktury władzy

Keywords: gender-based violence; technology-facilitated violence; algorithmic power; artificial intelligence and gender inequalities; gendered digital power structures

Agata Teutsch jest badaczką, autorką, ekspertką i działaczką w obszarze zapobiegania przemocy wobec kobiet i innej przemocy ze względu na płeć, rozwiązań edukacyjnych i polityk dot. równości i przeciwdziałania dyskryminacji, upełnomocnienia/empowermentu, interseksyjności, zaangażowania obywatelskiego i publicznego dziewcząt i kobiet, rzecznictwa i strategii wpływu ruchów obywatelskich, międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka. Członkini ciał eksperckich i doradczych w kraju i za granicą – aktualnie Rady ds. Równego Traktowania Rady ds. Równego Traktowania Ministerstwa Edukacji Narodowej i jako delegatka krajowa do Rady Doradczej Sieci „Women Against Violence Europe”. Bierze udział w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych i edukacyjnych. Stypendystka Ashoka – Globalnej Sieci Innowatorów Społecznych, laureatka pierwszej edycji Nagrody im. Kazimierza Bujwidowej.

